

Pozaszkolne instytucje wspomagające ucznia w wyborach edukacyjno-zawodowych

Out-of-school institutions supporting the student in educational and professional choices

Key words: out-of-school institutions, supporting students, educational and professional choices, preparing young people to choose a school and a profession

Abstract: The article deals with the subject of out-of-school institutions supporting students in educational and professional choices as an important aspect in preparing students for the choice of school and profession. The research concerns young people and the assistance provided by non-school institutions in making decisions about secondary schools. Currently, a lot of space is devoted to the professional training of young people. Therefore, the need to organize professional assistance aimed at helping young people in their life and educational choices is important.

Słowa kluczowe: instytucje pozaszkolne, wspomaganie uczniów, wybory edukacyjno-zawodowe, przygotowanie młodzieży do wyboru szkoły i zawodu

Streszczenie: Niniejszy artykuł podejmuje tematykę pozaszkolnych instytucji wspomagających ucznia w wyborach edukacyjno-zawodowych jako istotnego aspektu w przygotowaniu młodzieży uczącej się do wyboru szkoły i zawodu. Przedmiotem badań są dane dotyczące korzystania przez młodzież z pomocy instytucji pozaszkolnych w poradeniu sobie z problemami życiowymi oraz trudności w podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły. Aktualnie dużo miejsca poświęca się kwestii przygotowania zawodowego młodzieży. Dlatego ważna jest potrzeba organizowania profesjonalnej pomocy ukierunkowanej na pomaganie młodzieży w ich wyborach życiowych i edukacyjnych¹.

Wprowadzenie

Środowisko, w którym dorasta młody człowiek, ma niewątpliwie znaczący wpływ na jego rozwój. Młodzież, która stoi przed podjęciem tak ważnej decyzji związanej z dalszym kierunkiem kształcenia, zawodem, ulega wpływom otoczenia i korzysta wtedy z pomocy różnych osób czy instytucji². Mogą być oni pomocni w rozwiązywaniu różnych problemów w rozwoju zawodowym zarówno młodzieży, jak i dorosłych.

¹ B. Skałbana, W. Pietruk, *Działania Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w zakresie poradnictwa zawodowego - analiza badań własnych*, [w:] *Scientific Bulletin Of Chełm. Section Of Pedagogy*, red. B. Komorowska, B. Kucharska, M. Kulak, M. Łobacz, Chełm 2017, s. 129.

² Kukła D., *Preorientacja i orientacja zawodowa w edukacji*, UKSW w Warszawie, Warszawa 2010, s. 124.

Dotyczyć to może takich kwestii jak np. zmiany kierunku kształcenia i zawodu, zmiany kierunku kształcenia czy kwalifikacji zawodowych, podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu, poszukiwania zatrudnienia czy utraty pracy. Mogą one służyć w trudnych chwilach swoim wsparciem, dobrą radą, rozmową o problemie, pomocą w załatwieniu spraw w różnych instytucjach, skierowaniem po pomoc do fachowych doradców³.

Pomoc w planowaniu przyszłości zawodowej uczniów poprzez dostarczenie wiedzy związanej z wyborem szkoły i zawodu należy między innymi do Szkolnych Ośrodków Kariery (SzOK-ów)⁴. Do podstawowych celów Szkolnych Ośrodków Kariery należą: kształtowanie odpowiednich postaw, zachowań i umiejętności młodzieży, przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy – poszukiwanie pracy, rozwijanie kompetencji, które są potrzebne do osiągnięcia sukcesu na polu zawodowym. Należy do nich również: rozwiązywanie problemów z młodzieżą należącą do grupy szczególnego ryzyka – zapoznanie się z podstawami prawa, przygotowanie do prezentowania się na rynku pracy, radzenie sobie w sytuacjach trudnych i stresowych, wyrównywanie szans na rynku pracy⁵. Należy zaznaczyć, że nadal w wielu polskich szkołach nie funkcjonują takie ośrodki⁶.

Zaangażowanie państwa w rozwiązywanie problemów bezrobocia spowodowało, że znaczną rolę w realizacji polityki zatrudnienia, zwłaszcza w obszarach wzrostu możliwości zdobycia zatrudnienia i podniesienia kwalifikacji zawodowych, mają urzędy pracy. Głównym zadaniem urzędów pracy jest prowadzenie pośrednictwa pracy, gromadzenie i opracowywanie informacji o zawodach, rynku pracy, udzielanie młodocianym porad w wyborze zawodu, organizacja warsztatów przygotowujących do skutecznego poszukiwania pracy (np.: jak poznać samego siebie, jak poszukiwać pracy, jak napisać i przygotować dokumenty)⁷.

Urzędy pracy realizują programy ułatwiające poznanie rynku pracy, np.: stypendia finansujące absolwenta w okresie szkolenia lub przez rok od momentu rozpoczęcia nauki, staże absolwenckie, umożliwiające doskonalenie kwalifikacji zawodowych absolwentom szkół ponadgimnazjalnych⁸.

³ E. Podoska-Filipowicz, *Profesjonalne i nieprofesjonalne doradztwo zawodowe*, [w:] *Pedagogika Pracy. Doradztwo zawodowe*, red. M. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, WSP ZNP, Wydawnictwo ITE Warszawa – Radom 2005, s. 48–49.

⁴ E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, *Współpraca OHP i szkół, w których zostały utworzone Szkolne Ośrodki Kariery. Raport z badania sondażowego*, [w:] *Młodzież na rynku pracy. Od badań do praktyki*, red. S.M. Kwiatkowski, Z. Sirojć, Warszawa 2006, s. 174.

⁵ M. Górczyński, *Współpraca Szkolnego Ośrodka Kariery z partnerami zewnętrznymi*, [w:] *Poradnictwo zawodowe w SzOK-ach*, red. W. Kreft, Centrum Metodyczne, Warszawa 2008, s. 166–167.

⁶ G. Osicka, *Co dalej z SzOK-iem?*, „Doradca Zawodowy” 2009, nr 1 (6), s. 14–15.

⁷ B. Wojtasik, *Warsztat doradcy zawodu. Aspekty psychologiczno-pedagogiczne*, Warszawa 1997, s. 117–118.

⁸ T. Chirkowska-Smolak, A. Hauziński, M. Łaciak, *Drogi kariery. Jak wspomagać rozwój zawodowy dzieci i młodzieży*, Warszawa 2011, s. 67.

Ważną instytucją, stanowiącą jedno z ogniw w systemie wychowania, reedukacji i resocjalizacji są Ochotnicze Hufce Pracy. Zajmują się one młodzieżą o obniżonych możliwościach edukacyjnych, zagrożoną niedostosowaniem społecznym, wymagającą uwagi, opieki oraz możliwości kształcenia i zdobycia zawodu⁹. OHP stwarza warunki do zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz przekwalifikowania się i obejmuje młodzież w wieku od 15 do 25 roku życia. Zajmuje się też organizowaniem praktyk szkolnych i zawodowych młodzieży w kraju i za granicą poprzez pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe i orientację zawodową¹⁰.

Ochotnicze Hufce Pracy znacząco zmieniły profil swej działalności. Stało się to dzięki akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej i aplikacji programów modernizacyjnych. Dzięki temu stały się one instytucjami nowoczesnymi, wykorzystującymi najnowsze rozwiązania i metody pracy z młodzieżą¹¹.

Bezpośrednio zadania z zakresu rynku pracy realizuje 49 Centrów Edukacji i Pracy Młodzieży, w ramach którego działają kluby pracy, Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Centra Kariery, „Platforma Programowa OHP dla Szkoły”, Centralny Ośrodek Metodyczny Informacji Zawodowej, pełniący funkcję koordynującą tworzenie ogólnopolskiego systemu poradnictwa OHP. Prowadzi zadania z zakresu projektu „Platforma Programowa OHP dla Szkoły”¹².

Wychodząc naprzeciw problemom, jakie napotyka młodzież wchodząca na rynek pracy, Ochotnicze Hufce Pracy realizują szeroki zakres informacji z zakresu orientacji i poradnictwa zawodowego. Poradnictwo zawodowe w OHP zajmuje się świadczeniem usług dla młodzieży poprzez sieć mobilnych centrów informacji zawodowej i młodzieżowych centrów kariery, rozbudowywaniem zasobów informacyjnych poradnictwa zawodowego, doskonaleniem warsztatu pracy doradców zawodowych poprzez systematyczne szkolenia kadr¹³.

Prowadzenie zadań z zakresu poradnictwa zawodowego należy również do poradni psychologiczno-pedagogicznych¹⁴. Podstawowym celem działania poradni jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a tak-

⁹ Z. Jasiński, I. Mudrecka, *Praca w systemie wychowawczym Ochotniczych Hufców Pracy*, Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy w Warszawie, Opolska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy, Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego, Wydawnictwo Instytutu Śląskiego 2006, s. 37.

¹⁰ Z. Wołk, *Całozyciowe poradnictwo zawodowe dla nauczycieli*, Zielona Góra 2009, s. 185–186.

¹¹ Tamże, s. 271.

¹² E. Hałubek-Święta, M. Trzeciak, E. Żywiec-Dąbrowska, *Ogólnopolski system poradnictwa zawodowego tworzony przez Ochotnicze Hufce Pracy*, [w:] *Poradnictwo zawodowe w OHP i szkołach. Zeszyt nr 2. Dobre praktyki w poradnictwie zawodowym*, red. G. Kierozalski, E. Żywiec-Dąbrowska, H. Bałos, M. Żurek, Warszawa 2006, s. 10–11.

¹³ U. Kowalska, D. Gatner, *Działalność Ochotniczych Hufców Pracy w zakresie aktywizacji młodzieży*, [w:] *Poradnictwo zawodowe w OHP i szkołach. Zeszyt nr 3. Dobre praktyki w poradnictwie zawodowym*, red. G. Kierozalski, E. Żywiec-Dąbrowska, H. Bałos, M. Żurek, Warszawa 2006, s. 11.

¹⁴ D. Kukla, *Preorientacja...*, s. 133.

że udzielaniu rodzicom oraz nauczycielom wsparcia związanego z wychowaniem, kształceniem dzieci i młodzieży. Przepisy prawa oświatowego regulują pracę poradni, określając jej podstawowe zadania¹⁵.

Założenia badań własnych

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki badań związanych z tematyką korzystania przez uczniów z pozaszkolnych instytucji wspomagających młodzież w wyborach edukacyjno-zawodowych oraz wagą i trudnościami w podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły i zawodu.

Celem podjętych badań była ich ocena z perspektywy uczniów kończących szkołę oraz analiza związku między oceną a płcią i miejscem zamieszkania badanych uczniów.

Grupę badawczą stanowili uczniowie kończący trzeci etap edukacji szkolnej (1057 osób) z trzech województw: opolskiego, dolnośląskiego i zachodniopomorskiego. W grupie badanej było 498 chłopców i 559 dziewcząt. Zamyśl badawczy pojawił się w 2015 r. Przeprowadzone badania miały charakter ilościowy. Próbę badawczą dobrano drogą doboru celowego. Metodą badawczą był sondaż diagnostyczny, techniką badawczą ankieta a kwestionariuszem – autorski kwestionariusz ankiety. Prezentowany w artykule materiał empiryczny jest fragmentem szerszych badań tematycznych skupionych wokół głównego problemu badawczego: *Jak można pomagać młodzieży w rozwiązywaniu jej dylematów związanych z wyborem szkoły i zawodu?*

W grupie problemów szczegółowych znalazły się następujące pytania:

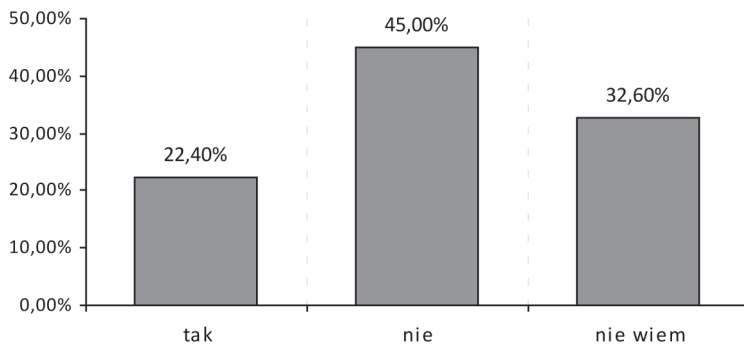
- Czy poradenie sobie z problemami życiowymi wymaga od uczniów korzystania z instytucji pozaszkolnych?
- Z pomocy jakich instytucji pozaszkolnych młodzież korzysta przy wyborze szkoły i zawodu?
- Jak młodzież postrzega pomoc instytucji pozaszkolnych w celu rozwiązywania problemów związanych z wyborem szkoły i zawodu?
- Czy uczniowie uważają, że wybór szkoły średniej należy do trudnych życiowych decyzji?

¹⁵ Rozporządzenie MEN z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczególnych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych. Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, zwane dalej „poradniami, udzielają dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (Dz. U. Nr 0, poz. 199).

- Czy płeć i miejsce zamieszkania są czynnikami różnicującymi, od których zależało korzystanie z pomocy instytucji pozaszkolnych?
- Czy trudności w podejmowaniu decyzji zawodowych są zróżnicowane z uwagi na płeć i miejsce zamieszkania badanych?

Analiza wyników badań własnych

Istotną sprawą dotyczącą źródeł informacji zawodowej jest odpowiedź na pytanie: Czy, Twoim zdaniem, poradzenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z instytucji pozaszkolnych?

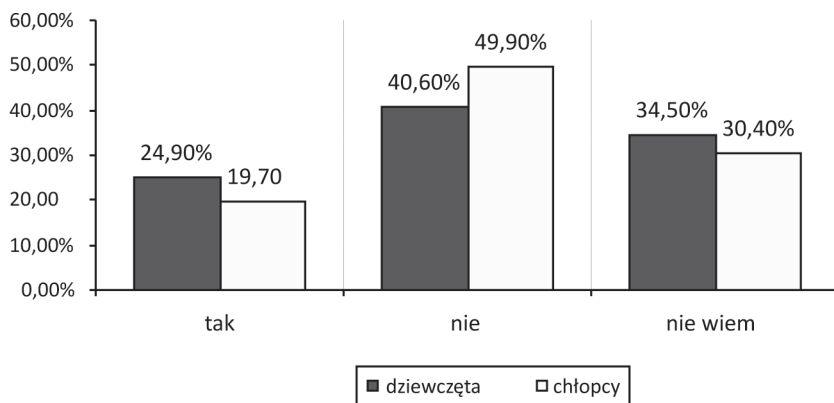

Wykres 1. Pomoc instytucji pozaszkolnych w rozwiązywaniu problemów życiowych w opinii badanych uczniów (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Dane na wykresach (1.1 i 1.2) wskazują, że w badanej grupie przeważali uczniowie, którzy nie dostrzegali potrzeby korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych w celu rozwiązywania problemów życiowych. 22,40% uczniów, w tym 24,90% dziewcząt i 19,70% chłopców, uważało, że poradzenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z instytucji pozaszkolnych, natomiast 45,00% uczniów, w tym 40,60% dziewcząt i 49,90% chłopców, uważało, że nie potrzebuje korzystania z instytucji pozaszkolnych. Taki rozkład wyników świadczy o niewielkim zaangażowaniu poradnictwa zawodowego, proponowanego przez instytucje pozaszkolne.

Czynnikiem różnicującym jest miejsce zamieszkania oraz płeć. Osoby mieszkające w mieście częściej – 48,90% uczniów, w tym 40,60% dziewcząt i 49,90% chłopców, niż te mieszkające na wsi – 38,10% uczniów, w tym 34,50% dziewcząt i 30,40% chłopców, deklarowały, że nie wiedzą, czy poradzenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych. Dziewczęta częściej – (24,90%) niż chłopcy (19,70%) deklarowały, iż poradzenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych.

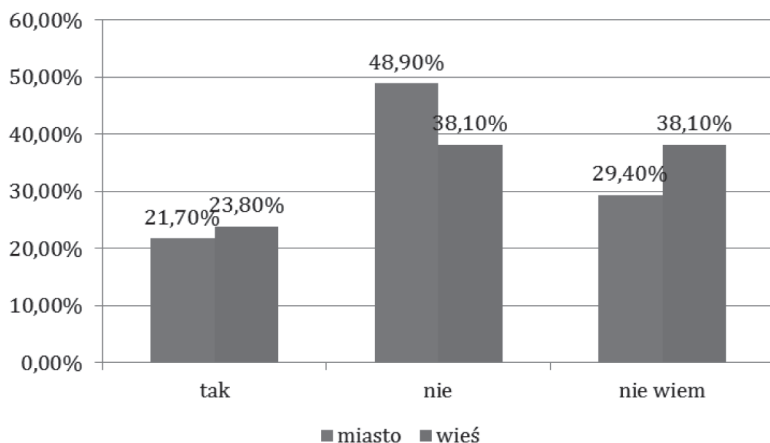

Wykres 2. Pomoc instytucji pozaszkolnych w rozwiązywaniu problemów życiowych w opinii badanych uczniów ze względu na płeć (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wartości empiryczne: $\chi^2 = 9,5$; $df = 2$, $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$.

Otrzymane wartości empiryczne chi-kwadratu dla zmiennej płeć ($df = 2$) są większe od wartości krytycznych ($p=0,05$), a więc można odrzucić hipotezę zerową o niezależności tych cech w omawianym zagadnieniu.

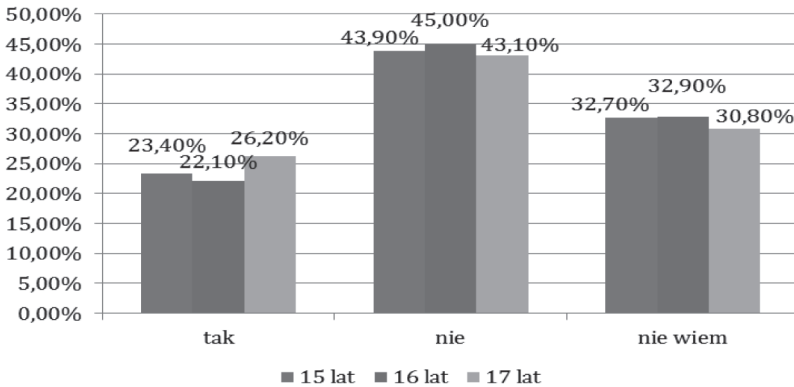

Wykres 3. Pomoc instytucji pozaszkolnych w rozwiązywaniu problemów życiowych w opinii badanych uczniów ze względu na miejsce zamieszkania (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wartości empiryczne: $\chi^2 = 12,6$; $df = 2$, $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$.

Otrzymane wartości empiryczne chi-kwadratu dla zmiennej zamieszkanie ($df = 2$) są większe od wartości krytycznych ($p=0,05$), a więc można odrzucić hipotezę zerową o niezależności tych cech w omawianym zagadnieniu.

Wykres 4. Pomoc instytucji pozaszkolnych w rozwiązywaniu problemów życiowych badanych uczniów ze względu na wiek (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

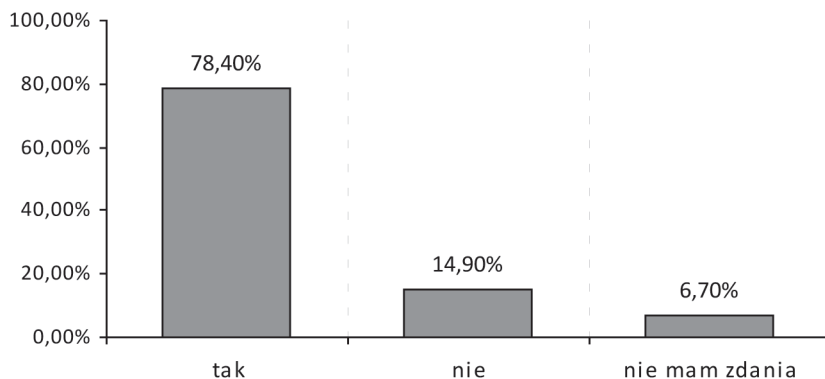
Wartości empiryczne: $\chi^2 = 4,5$; $df = 4$, $\chi^2 > \chi^2_{0,05}$.

Wartość empiryczna cechy wiek ($df = 4$) jest większa od wartości krytycznej, a więc możemy przyjąć hipotezę zerową o zależności tej cechy w omawianym pytaniu.

Doradzanie i poradnictwo otrzymywane od osób i instytucji wzbudza u młodych ludzi nowy stan emocjonalny, który młody człowiek musi przeżyć lub, jak wskazywał E. Erikson, przewyciężyć. Jak więc przedstawiała się sytuacja przy podejmowaniu decyzji o wyborze kolejnej szkoły. Zdecydowana większość respondentów wskazywała na wagę i trudność podejmowania decyzji o wyborze szkoły.

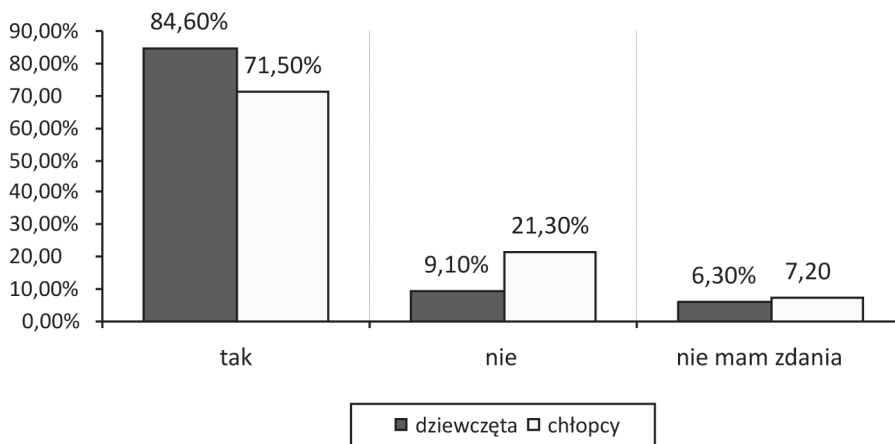
Uzyskane dane wskazywały, że większość badanych uczniów uważała, że wybór szkoły średniej należy do trudnych decyzji życiowych – 78,40% uczniów, w tym 84,60% dziewcząt i 71,50% chłopców. Natomiast 14,90% uczniów, w tym 21,30% dziewcząt i 9,10% chłopców, uważała, że wybór szkoły nie należy do trudnych decyzji życiowych, a 6,70% uczniów, w tym 6,30% dziewcząt i 7,20% chłopców nie ma na ten temat zdania. Czynnikiem różnicującym jest płeć. Dziewczęta częściej – (84,60%) niż chłopcy – (71,50%) uważały, że wybór szkoły należy do trudnych decyzji życiowych. Natomiast 21,30% chłopców uważała, że wybór szkoły nie jest trudną decyzją. Jedynie 9,10% dziewcząt uważało, że jest to trudna decyzja. Fakt, że duża liczba

uczniów uważała, że wybór szkoły średniej należy do trudnych decyzji, świadczy o tym, że młodzież w tym okresie przeżywa trudności wynikające z jej naturalnego rozwoju. Ma problemy związane z własną osobą, pojawiają się konflikty z otoczeniem, zaznacza się brak obiektywizmu w działaniu¹⁶.

Wykres 5. Wybór szkoły średniej jako trudna decyzja życiowa w opinii badanych uczniów (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wykres 6. Wybór szkoły średniej jako trudna decyzja życiowa w opinii badanych uczniów ze względu na płeć (%)

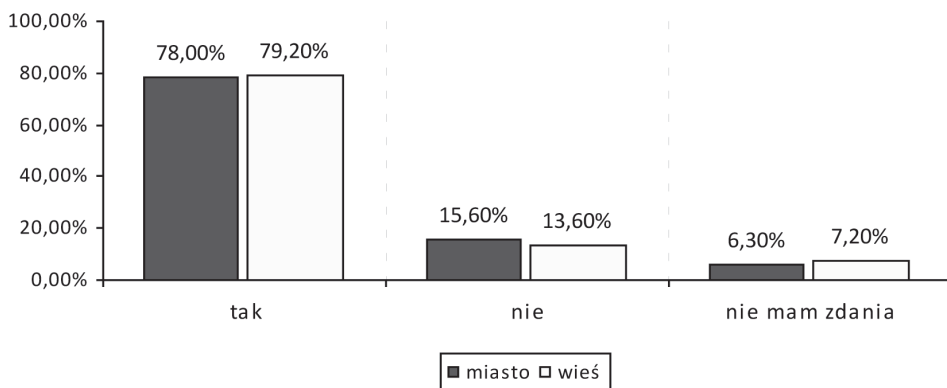
Źródło: wyniki badań własnych.

¹⁶ S. Małkowski, *Wybór szkoły, pracy i zawodu przez młodzież szkół gimnazjalnych*, [w:] *Orientacja i poradnictwo zawodowe. Materiały informacyjno-metodyczne*, red. R. Parzęcki, K. Symela, B. Zawadzki, Radom 1995, s. 54–55.

Wartości empiryczne: $\chi^2 = 32,2$; $df = 1$, $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$.

Otrzymana wartość empiryczna chi-kwadratu dla zmiennej płeć ($df = 1$) jest większa od wartości krytycznych ($p=0,05$), a więc można odrzucić hipotezę zerową o niezależności tych cech w omawianym zagadnieniu.

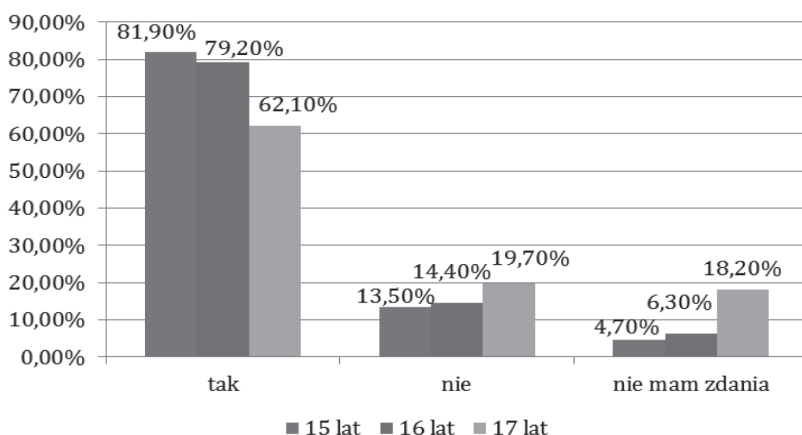

Wykres 7. Wybór szkoły ponadgimnazjalnej jako trudna decyzja życiowa w opinii badanych uczniów ze względu na miejsce zamieszkania (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wartości empiryczne: $\chi^2 = 1,01$; $df = 1$, $\chi^2 > \chi^2_{0,05}$

Wartość empiryczna cechy zamieszkanie ($df = 1$) jest mniejsza od wartości krytycznej, a więc możemy przyjąć hipotezę zerową o zależności tej cechy w omawianym pytaniu.

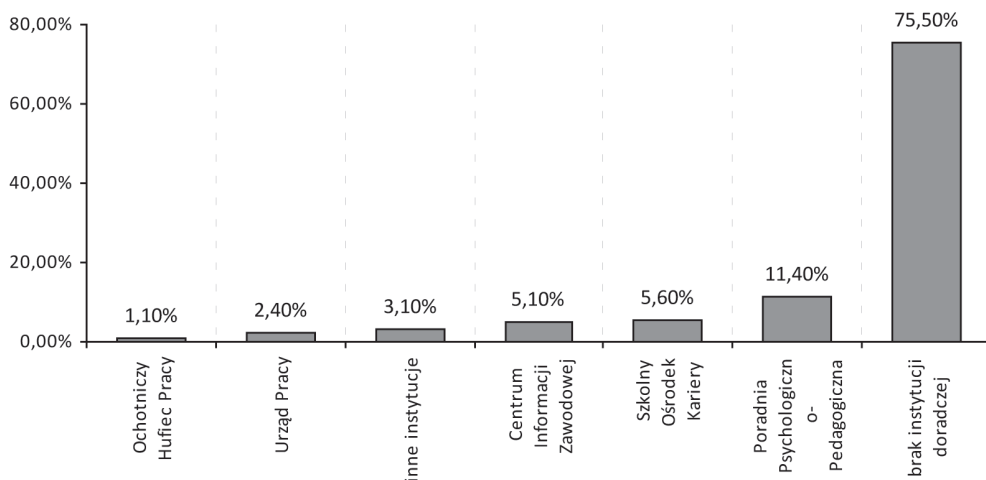

Wykres 8. Wybór szkoły ponadgimnazjalnej jako trudna decyzja życiowa w opinii badanych uczniów ze względu na wiek (%)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wartości empiryczne: $\chi^2 = 20,8$; $df = 4$, $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$.

Otrzymana wartość empiryczna chi-kwadratu dla zmiennej wiek ($df = 4$) jest większa od wartości krytycznych ($p = 0,05$), a więc można odrzucić hipotezę zerową o niezależności tych cech w omawianym zagadnieniu.

Wykres 9. Instytucje, do których zgłaszali się badani uczniowie przy wyborze szkoły średniej (%)

Uwaga: pytanie wielokrotnego wyboru. Źródło: wyniki badań własnych.

Dane umieszczone na powyższym wykresie ukazują, że trzy czwarte badanych nie korzystała z pomocy żadnych instytucji przy wyborze szkoły średniej. Co dziesiąta osoba kierowana była na kolejny etap kształcenia przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (grupa uczniów z problemami). Płeć i miejsce zamieszkania nie różnicowały prawie wcale wyborów badanych. Korelacja Pearsona względem omawianych zmiennych jest bardzo wysoka i istotna z $p < 0,05$ (płeć = 0,998, miejsce zamieszkania = 0,998).

Dane empiryczne zawarte w prezentowanych badaniach pokazały, że 75,50% młodzieży, w tym 74,40% dziewcząt i 76,70% chłopców, nie zwracało się o poradę do żadnej z wymienionych instytucji w sytuacji, kiedy dokonywało wyboru szkoły średniej. Jedynie 11,40% uczniów, w tym 12,50% dziewcząt i 10,20% chłopców, zgłaszało się do poradni psychologiczno-pedagogicznej po poradę w momencie dokonywania wyboru szkoły. Podobnie przedstawiają się wyniki badań dotyczące zarówno miejsca zamieszkania uczniów, jak i ich wieku. Korzystanie z poradni psychologiczno-pedagogicznej wynikało zapewne z faktu, że zarówno szkoła, jak i poradnia współpracują ze sobą w zakresie udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Poradnia posiada „dział poradnictwa i orientacji zawodowej”, który realizuje zadania związane z prowadzeniem zajęć grupowych, poszerzaniem wiedzy uczniów,

Tabela 1. Instytucje, do których zgłaszali się badani uczniowie przy wyborze szkoły ponadgimnazjalnej z podziałem na płeć, miejsce zamieszkania i wiek

Instytucje	Płeć			Miejsce zamieszkania						Wiek				
	Dziewczęta N=559		Chłopcy N=498	Miasto N=665		Wieś N=391		15 lat N=171		16 lat N=805		17 lat N=71		
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%		
Poradnia Psychologiczno- -Pedagogiczna	70	12,5	51	10,2	73	11,0	48	12,3	18	10,5	96	11,9	6	9,1
Ochotniczy Hufiec Pracy	3	0,5	9	1,8	5	0,8	7	1,8	0	0,0	10	1,2	1	1,5
Urząd pracy	11	2,0	14	2,8	14	2,1	11	2,8	2	1,2	20	2,5	2	3,0
Szkolny Ośrodek Kariery	28	5,0	31	6,2	43	6,5	16	4,1	5	2,9	42	5,2	8	12,1
Centrum Informacji Zawodowej	28	5,0	26	5,2	35	5,3	19	4,9	9	5,3	37	4,6	5	7,6
Inne instytucje	22	3,9	11	2,2	19	2,9	14	3,6	2	1,2	23	2,9	6	9,1
Żadne	416	74,4	382	76,7	499	75,0	299	76,5	143	83,6	606	75,3	41	62,1

Uwaga: pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: wyniki badań własnych.

rodziców i nauczycieli z zakresu informacji zawodowej, prowadzeniem badań pozwalających określić predyspozycje zawodowe uczniów¹⁷. Pozostałe instytucje, jak np. urzędy pracy, z racji wykonywania innych zadań doradczych, opartych na pracy z osobami bezrobotnymi (m.in. pośrednictwo pracy) mają ograniczone możliwości kadrowe, które pozwoliłyby na pracę na terenie szkół. Natomiast Szkolne Ośrodki Kariery występują nielicznie w szkołach jako ośrodki wspierające pracę szkolnego doradcy zawodowego, powstałe głównie po realizacji projektów unijnych.

Otrzymane wartości empiryczne chi-kwadratu dla zmiennej płeć i zamieszkanie ($df = 6$) oraz wiek ($df = 12$) są mniejsze od wartości krytycznych ($p = 0,05$), a więc można przyjąć hipotezę zerową o zależności tych zmiennych w omawianym zagadnieniu.

Prawie połowa z nich radziła się w sprawach wyboru dalszej nauki. 49,9% młodzieży uważało, że nie ma potrzeby korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych w rozwiązywaniu problemów życiowych. Młodzież szkolna zwracała się jedynie po poradę do poradni psychologiczno-pedagogicznej. 75,50% uczniów nie zwracało się do żadnej z wymienionych instytucji pozaszkolnych.

Wnioski

Reasumując można stwierdzić, że w badanej grupie przeważali uczniowie, którzy nie dostrzegali potrzeby korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych w celu rozwiązywania problemów związanych z wyborem szkoły i zawodu. Należy podkreślić, iż dziewczęta częściej niż chłopcy deklarowały, iż poradenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych.

Miejsce zamieszkania było czynnikiem różnicującym, od którego zależało korzystanie z instytucji pozaszkolnych. Osoby mieszkające w mieście częściej, niż te mieszkające na wsi deklarowały, że nie wiedzą, czy poradenie sobie z problemami życiowymi wymaga korzystania z pomocy instytucji pozaszkolnych.

Dane empiryczne wskazywały, iż trzy czwarte badanych nie korzystało z pomocy żadnych instytucji przy wyborze szkoły średniej. Co dziesiąta osoba kierowana była na kolejny etap kształcenia przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (grupa uczniów z trudnościami). Płeć i miejsce zamieszkania nie różnicowały prawie wcale wyborów badanych.

Dane empiryczne zawarte w prezentowanych badaniach pokazują, że ponad połowa badanej młodzieży nie zwracała się o poradę do żadnej z wymienionych instytucji w sytuacji, kiedy dokonywała wyboru szkoły.

Uzyskane dane wskazują, że większość badanych uczniów uważała, że wybór szkoły średniej należy do trudnych decyzji życiowych. Czynnikiem różnicującym jest płeć.

¹⁷ A. Wierzchowska-Szymanek, *Rola poradni psychologiczno-pedagogicznej w okresie transformacji doradztwa zawodowego*, [w:] *Pedagogika pracy. Doradztwo zawodowe*, red. H. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, Centrum Metodyczne, Radom 2005, s. 214–215.

Dziewczęta częściej uważały, że wybór szkoły należy do trudnych decyzji życiowych. Wyniki badań pokazują, że młodzież w tym okresie przeżywała trudności wynikające z jej naturalnego rozwoju.

Bibliografia

1. Chirkowska-Smolak, Hauziński, Łaciak M. (2011), *Drogi kariery. Jak wspomagać rozwój zawodowy dzieci i młodzieży*, Warszawa.
2. Górczyński M. (2008), *Współpraca Szkolnego Ośrodka Kariery z partnerami zewnętrznymi*, [w:] *Poradnictwo zawodowe w SzOK-ach*, red. W. Kreft, Centrum Metodyczne, Warszawa.
3. Drogosz-Zabłocka, Minkiewicz B. (2006), *Współpraca OHP i szkół, w których zostały utworzone Szkolne Ośrodki Kariery. Raport z badania sondażowego*, [w:] *Młodzież na rynku pracy. Od badań do praktyki*, red. S.M. Kwiatkowski, Z. Sirojć, Warszawa.
4. Hałubek-Święta E., Trzeciak M., Żywiec-Dąbrowska E. (2006), *Ogólnopolski system poradnictwa zawodowego tworzony przez Ochotnicze Hufce Pracy*, [w:] *Poradnictwo zawodowe w OHP i szkołach. Zeszyt nr 2. Dobre praktyki w poradnictwie zawodowym*, red. G. Kierozalski, E. Żywiec-Dąbrowska, H. Bałos, M. Żurek, Warszawa.
5. Jasiński Z., Mudrecka I. (2006), *Praca w systemie wychowawczym Ochotniczych Hufców Pracy*, Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy w Warszawie, Opolska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy, Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego, Wydawnictwo Instytutu Śląskiego.
6. Kukła D. (2010), *Preorientacja i orientacja zawodowa w edukacji*, UKSW w Warszawie, Warszawa.
7. Małkowski S. (1995), *Wybór szkoły, pracy i zawodu przez młodzież szkół gimnazjalnych*, [w:] *Orientacja i poradnictwo zawodowe. Materiały informacyjno-metodyczne*, red. R. Parzęcki, K. Symela, B. Zawadzki, Radom.
8. Osicka G. (2009), *Co dalej z SzOK-iem?*, „Doradca Zawodowy”, nr 1 (6).
9. Podoska-Filipowicz E. (2005), *Profesjonalne i nieprofesjonalne doradztwo zawodowe*, [w:] *Pedagogika Pracy. Doradztwo zawodowe*, red. M. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, WSP ZNP Wydawnictwo ITeE Warszawa – Radom.
10. Skałbiana, B. W. Pietruk W. (2017), *Działania Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w zakresie poradnictwa zawodowego – analiza badań własnych*, [w:] *Scientific Bulletin Of Chełm. Section Of Pedagogy*, red. B. Komorowska, B. Kucharska, M. Kułak, M. Łobacz, Chełm.
11. Wierzchowska-Szymanek A. (2005), *Rola poradni psychologiczno-pedagogicznej w okresie transformacji doradztwa zawodowego*, [w:] *Pedagogika pracy. Doradztwo zawodowe*, red. H. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, Centrum Metodyczne, Radom.
12. Wojtasik B. (1997), *Warsztat doradcy zawodu. Aspekty psychologiczno-pedagogiczne*, Warszawa.
13. Wołk Z. (2009), *Całozyciowe poradnictwo zawodowe dla nauczycieli*, Zielona Góra.

Akty prawne

1. Rozporządzenie MEN z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczególnych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 199).

dr Witold Pietruk

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Grodków; Niemodlin; Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, Brzeg